

Jan Sokółowski
Uniwersytet Wrocławski
jansokol44@gmail.com

**Derywacja semantyczna i polisemia derywatów
w języku polskim i macedońskim
(abstract)**

Zagadnienia opisu konfrontatywnego mechanizmów derywacji semantycznej i polisemii wyrazów motywowanych w języku macedońskim i polskim nie były dotychczas przedmiotem szczegółowych analiz. Celem referatu jest przedstawienie możliwości takiego opisu na materiale wybranych klas rzeczowników i przymiotników. Jak wynika z zebranego materiału, w obu językach niektóre klasy rzeczowników i przymiotników, zarówno niemotywowanych, jak i motywowanych, wykazują szereg zbieżności w zakresie derywacji semantycznej i typów polisemii. Większymi lub mniejszymi podobieństwami pod tym względem charakteryzują się m.in. takie np. klasy rzeczowników, jak: nazwy roślin, nazwy części ciała, nazwy części zwierząt, nazwy zwierząt, nazwy roślin, nazw materiałów i in. W obydwu językach liczne rzeczowniki należące do tych i innych klas często mają polisemię o charakterze regularnym. Polisemii regularnej wiele uwagi poświęcił w szczególności Ju. D. Apresjan, z którego pracy tu korzystam. Np. w interesujących nas językach rzeczowniki oznaczające ‘materiał’ mogą przybierać znaczenie ‘wyrób z tego materiału’: pol. *porcelana, szkło, srebro, złoto*; mac. *порцелан, стакло, сребро, злато*. Rzeczowniki o znaczeniu ‘roślina’ mogą przybierać znaczenie ‘owoc tej rośliny’, np. pol. *czereśnia, kasztan, orzech, pomidor, wiśnia*; mac. *цреша, костен, допат, вишна*. Zgodnie z podstawowym celem referatu najwięcej uwagi poświęca się derywacji semantycznej w obrębie rzeczowników i przymiotnikom motywowanych. Jak wiadomo, zarówno rzeczowniki, jak i przymiotniki motywowane często nawiązują tylko do niektórych znaczeń wyrazów motywujących i zwykle mają polisemię rozwiniętą słabiej niż ich podstawy słowotwórcze. Dotyczy to zarówno derywatów prostych, jak i formacji o bardziej złożonej strukturze, np. formacji opartych na wyrażeniach przyimkowych. Np. w obydwu językach derywaty przymiotnikowe od wyrażeń syntaktycznych z przyimkiem pol. *bez* / mac. *без* są w większości strukturami monosemicznymi. Całkiem liczne są jednak w obu językach derywaty słowotwórcze mające więcej niż jedno znaczenie. Ich polisemia może mieć charakter regularny, podobnie jak to jest w wypadku wyrazów niemotywowanych. Regularny typ polisemii mają niektóre

rzeczowniki o znaczeniu ‘czynność’. Mogą one przybierać również znaczenie ‘rezultat czynności’, np. pol. *wybór*, mac. *избор* lub ‘miejsce czynności’, np. pol. *wejście*, *przejście* mac. *влез*, *премин*. Szereg regularnych zbieżności tworzących dłuższe lub krótsze serie obserwujemy również w obrębie przymiotników reprezentujących polisemię regularną typu ‘mający cechę X’ – ‘wyrażający cechę X’ lub ‘charakterystyczny dla mającego cechę X’, np. pol. *kulturalny* 1. *kulturalny człowiek*, 2. *kulturalne zachowanie*; mac. *културен* 1. *човек*, 2. *поведение*, *паметен* 1. *паметен човек*, 2. *паметен одговор*, *умен* 1. *умен човек*, 2. *умен одговор*; pol. *bezwstydy* 1. *bezwstydy człowiek*, 2. *bezwstydyne zachowanie*; mac. *бесрамен* 1. *бесрамна жена*, 2. *бесрамна постапка*.